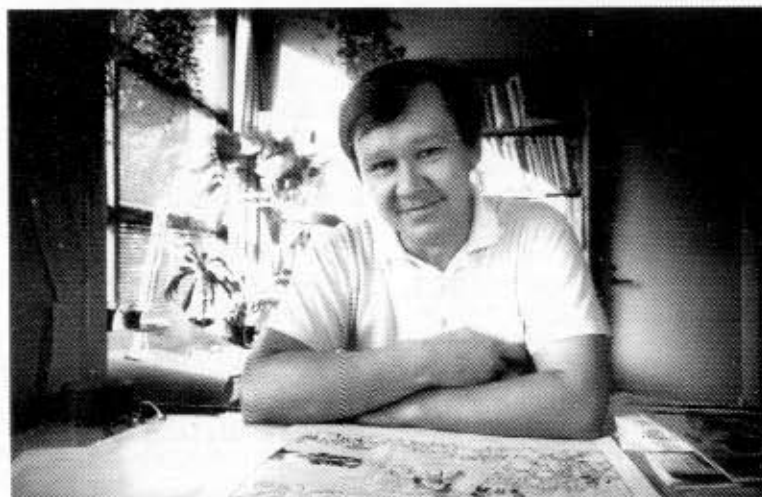

Ei ne kuitenkaan **MÄMMILÄÄ** piirrä

Jokaisella lukijalla on oma käsityksensä Mämmilästä, mutta mitä miettii sarjan piirtäjä Tarmo Koivisto? Heikki Jokinen haastatteli häntä, keskustelujen yhteenveto on tässä.

Heikki Jokinen

Tape työhuoneessaan 1992. kuva Timo Viljakainen

Milloin Mämmilä oikeastaan alkoi kehittyä ajatuksena ja ilmestyä?

- Se alkoi ilmestyä loppuvuodesta 1975 siirtolaislehti Suomen Sanomassa ja siirtyi Me-lehteen keväällä 1976. Sitäkin ennen olimme hakenneet albumi-apurahaa ja tehneet keskustelutyötä jo vuodesta 1974. Sen vuoden kesällä aloimme jutella asiasta vakavammin.

Mikä on muuttunut eniten Mämmilän maailmassa tullessa nykypäivään ensimmäisen vuoden sarjoista?

- Suunta on vienyt siihen,

että Mämmilä on muuttunut enemmän irrojutuista jatkokertomukseksi. Paikalla alkaa jo olla oma historiansa, se vaikuttaa väkisinkin asiaan.

Voit siis viitata menneeseen?

- Voi viitata menneeseen, mutta kun ei aina edes pysty. On vain luotettava siihen, että lukija joko tietää taustan tai sitten ei. Mutta ainakin lukija tietää, että jotain taustaa on.

Irti kaksijakoisuudesta

Entä sisällöllinen kehitys? Olen joskus kirjoittanut, että hyvä-paha-jako on melko tark-

kaan poistunut. Alussa se oli vielä niin selkeä, 70-lukulainen. Sarjassa oli monta jakoa: kaupunki-maaseutu, hyvä-paha, kyläläiset-liike-elämä.

- Joo, totta. Pyrkimys oli kyllä jo alusta lähtien murtaa sitä kliseisyyttä mikä ärsytti sarjakuvissa, juuri hyvä-paha, kaunis-ruma, sankari-antisankari...

- Kriitikistä päätellen siellä nähdään edelleenkin kliseitä, hyviä ja pahoja. Mikäs siinä, näin varmaan on tässäkin elämässä.

Ilmeisesti seuraat vähintäänkin alitajuisesti kokonaisuutta, jos joku hahmo on liikaa esillä niin on aika vaihtaa.

- Albumimitassa se toimii, mutta lehdessä alkaa olla leimaavaa ja rasittavaa jos yksi henkilö heiluu kaksi vuotta päähenkilönä. Se häiritsee perusideaa eli yhteisön ja sen muuttumisen kuvasta.

- Onneksi Mämmilä on episodimainen, joka toinen viikko tulee uusi sivu. Se antaa mahdollisuuden tarvittaessa unohtaa jonkun tyyppin tai jotkut asiat. Kun teema on käsitelty loppuun, niin voi lähteä seuraamaan seuraavaa. Kaikkia lankoja jotka on päästään vetänyt ei voi seurata kaiken aikaa.

ENNEN SARJAKUVAN
ALOITTAMISTA TEHDYT
ENSIMMÄISET
TYYPIVERSIOIT

Kylähullu

Juurukello

Lehtimies

KAKSKYT KAKS KILOMETRIÄ
YHSSATTIA SATTIMÄN JA
PUOLI METRIÄ!
TÄÄ ON KOKKEILTU JUTTU!

Atte ensimmäisessä albumissa ja kymmenen vuotta myöhemmin Anun kanssa.

Perusidea on siis edelleen yhteisön kuvaus?

- Kyllä minä haluaisin pitää siitä edelleenkin jotenkin kiinni. Mämmilä on kyllä mennyt hieman human interest -suuntaan viime aikoina, siinä oli niin paljon kunnallispoliittisia käymintöjä ja rakennusprojekteja jotka kuuluvat nousukauteen.

- Tuntuu, että viime aikoina tarina on kiertynyt enemmän yksittäisten ihmisten ja perheiden kasvuprosessien seuraamiseen. Mämmilän nuorisoa on täytynyt vetää näin murrosiän kynnyksellä mukaan.

Sankarina aika

Jos sinulta kysyttäisiin kuka on Mämmilän sankari, niin mikä olisi vastaus?

- Se on aika. Aika on tässä ja nyt ja se muuttuu kuluessaan historiaksi piirtäen jotain kaarta jota en tietenkään tunne. On vain harmaita aavistuksia mihin suuntaan se kiertyy. Kuten omankin elämänsä suhteen, sitä on yleensä aina yllättynyt.

- Ajan kuvaaminen sarjakuvan keinoin on ehkä se pää-asia. Vaikkei sitä aikaisemmin tullut ajatelleeksi niin luulen, että se kertoisi keskeisimmän koko jutusta.

Kysyttäessä keneltä tahansa lukijalta kaikki sanovat Mämmilän olevan ajankohtainen, kertovan tästä päivästä. Kuitenkin siitä puuttuvat kaikki konkreettiset viittaukset päivän tahtumiin.

- Se on minustakin ollut ällistytävää. Olen monta kertaa kuullut Mämmilän olevan niin ajankohtainen. Olen aina vähän hämmästynyt, miten niin? Siinähan seurataan vaikkapa jonkun tyypin autokorjaamoa.

- Ehkä ajankohtaisuus on alitajuista, siinä on atmosfääri jota ihmiset kokevat tällä hetkellä. Nyt on paljon taloudellisia paineita ja firmoja menee konkkaan, miten tähän ton nyt tossa käy ja joku venäläinen pyörii siinä kuvioissa mukana. Se vaikuttaa ajankohtaiselta.

Päivänkohtaisuus tulee siis kokonaisuuden kautta.

- Ihmiset tulkitsevat mielellään. Luotan aika paljon lukijaan, jos antaa oikeansuuntaisia viitteitä hän täydentää tekstiä. Oikeastaan on parempi jos asiat jäävät tulkinnan varaan, tulos on oikeamman oloinen ja näköinen.

- Mämmilässä viitataan johonkin ajankohtaiseen asiaan soveltuvien osin, mutta se ei ole mitenkään keskeistä. Vaalit näkyvät vaalijulisteina ja EU-keskustelu oli mukana kun se oli kuumimmillaan.

Henkilöhahmosi ovat joskus ehkä liiankin pelkistettyjä. Joudutko koskaan karsimaan hahmojesi tekemisiä jotteivät ne menisi liian kliseiseksi ja uskotavuus säilyisi?

- Tärkeintä on se, että iisellä on vahva mielikuva hahmosta, se on paras tapa saada siitä uskottava. Vaikka lukijat eivät ehkä

tietäisikään mikä tyyppi tämä on eikä mistä se tuohon putkahdi niin uskottavan oloisen hahmon hyväksyy. Siitä henkiä jo takana oleva historia, joku asema tässä tarinassa.

- Tähän saakka olen ollut enemmänkin sitä mieltä, että todellisuutta pitää lievennellä ja sievistellä, jotta se olisi uskottavaa. Mämmilähän on loppujen lopuksi aika kiltti, siinä on vältetty Hannu Salama -tyyppistä ilmaisuja ja esitystapaa. Se ei varmaan perhelehdessä ole helposti myytävissäkään, ehkä sitä voisi nyt lisätä kun Mämmilällä on paikkansa.

Musta mies

Oliko Mämmilän neekerin ilmestyminen eräänlainen hätäratkaisu kliseiden rikkomiseksi.

Mieleeni tulee Raymond Chandlerin vanha toteamus "Jos et keksi mitään sanottavaa, pane ovesta tulemaan sisään mies pistooli..."

- ...kädessä. Ja Brecht jatkoi, että jos näyttämölle tuo pistoolin sillä on myös ammuttava. Minä toin neekerin, en tiedä olenko sillä ampunut.

- Tilanteessa jossa Mukku tuotiin esiin yksi tematiikka oli valmis. Mietimme että mitäs nyt. Silloin oli jo julkisuudessa joitain pakolais- ja mutiaisjuttuja, mutta somalit eivät olleet vielä tulleet maahan. Se tuntui hyvältä keinolta, vau - sehän tuo liikettä seisovaan veteen.

PAEVVE!

- Kerrontateknisillä keinoilla en sitä saanut aikaan, kyllä muutoksen tulee lähtä sisällöstä. Uusi hahmo tuli katalysaattoriksi, ei ollut pyrkimystäkään kuvata hänen kehitystään vaan katsoa mitä hän saa aikaan suomalaisissa.

- Kun ensimmäinen jakso ilmestyi, ensimmäinen somalipakolaisjoukko oli juuri tullut itärajan yli. Helsingin Sanomien Kuukausiliitteen toimituskokouksessa todettiin, että Mämmilä on ainoa ajankohtainen juttu koko lehdessä.

Mukku-jaksojen mieto rasismi on kuitenkin kaukana todellisesta suomalaisesta rasismista.

- Tunsin sen paineen, että jossain heitellään polttopulloja, mutta minä en lähde siihen mukaan. Täällä on sentään vain yksi musta mies joka on jo saanut jonkinlaisen kontaktin kyläläisiin, ei kylähullujakaan tai mustalaisia vainota jos niitä on vain yksi.

- Ajattelimme jossain vaiheessa peräti tehdä Ala-Mämmilästä pakolaiskeskuksen. Se olisi vaatinut koko albumin mittaisen kaaren - jossa Mukun aiheuttamat myllerrykset ovat si-

vuseikka tiedotusmafian toiminnan rinnalla.

- Ollessani opettamassa sarjakuvapiirtäjiä Keniassa näytin afrikkalaisille piirtäjille omia piirroksiani mustista miehistä. Ne huvittivat heitä suuresti.

- Näytin myös sarjaani, jossa Mukku kertoo kokemistaan kauheuksista. Afrikkalaiset nyökkäilivät vain tyynenä, tuollaistahan se on. Sen jälkeen tulikin Ruanda, jossa kaikki julmuudet pantiin vielä toiseen potenssiin.

Hyvät, pahat ja rumat

Olet rohjennut tehdä Röngän inhimillisellä tavalla epämiellyttäväksi, sarjakuvassa on harvoin tällaista kuvausta. Vaatii rohkeutta kuvata epämiellyttävää henkilöä ja säilyttää hänet silti ihmisenä.

- En osaa sitä noin ajatella. Mämmilästä puuttuu todella paha henkilö, sellainen joka olisi tietoisesti paha ja julma ja sadistinen.

- Jos joku on Mämmilässä epämiellyttävä niin sehän on Hema Marjasto, mitä aktiivisin nuorisiohjaaja. Hän vetää rooliaan todella tehokkaasti.

Hänelle annat myös vähiten armoa, Röngästäkin näytät sen inhimillisen puolen.

- Hemahan on yhden sortin luonnonvoima, ei itse asiassa näe eikä kuule mitään. Hän on siten myös haavoittumaton. Isopajosakin on jotain samaa, hän putoaa aina tassuilleen vaikka vaikuttaakin nurkkaanajetulta. Kun pankinjohtajalle sattui ensimmäinen vastoinkäyminen niin hän veti heti kuulan kalloonsa.

- Yhdessä vaiheessa kunnallismafia esiintyi pahoina poikina. Tarkoitukseni oli kuvata sitä vain prosessina, jos nuo eivät tee sitä niin niiden tilalla on joku toinen joka tekee saman.

Pahuutta edusti myös Uffe, liikemies joka oli sisäistänyt täysin maailmansa lait.

- Uffe vetää bisnesmiehenä omaa juttuaan. Tämä on pelin henki, näin se menee, sori vaan. Ei tämä minun vikani ole, tekisit samoin jos sinulla olisi siihen sauma, samaten Isopajlo.

- Jossain Uffe moitti sinipunahallitusta, sitä että valtiovalta puuttuu tähän peliin, ei anna markkinavoimien toimia. Sitähän hän ei sietänyt.

Pomomies

Pappi

Rokkari

Poliisi

No, nythän ne saavat toimia.

- Joo, niin saavat.
- Tässä seurassa Uffe oli aivan suvereeni, olkoonkin homoseksuaali ja ruotsinkielinen. Hän veti hymyillen jutut loppuun asti ja Rönkäkin jäi kaivaten muistelemaan. Kansahan ihailee suuresti kunnan huijareita, sankareita.

Omaisuu- den uusjako näkyy

Kunnallispolitiikka nousi jossain vaiheessa vahvasti esille, sittemmin liike-elämän asiat ja tiedonvälityksen sekä liike-elämän yhteistyö. Näkyvät, helposti tulkittavat yhteiskunnalliset teemat ovat taka-alalla, hahmojen henkilökohtaiset oman elämän asiat nousevat pinnalle. Pidätkö koko ajan tietoisesti esillä jotakin yhteiskunnallista teemaa?

- Tottakai, jos kerran yhteisöä yritetään kuvata laajemmin kuin yhden perheen kannalta. Nykyinen lama ja työttömyys on mukana joissain sivulauseissa ja irrallisissa jutuissa. Leevi Pikkula laitettiin työttömänä teko-neekeriksi USA-viikoille Mämmi-marketin ulkopuolelle, jossa hän kohtasi oikean neekerin.

- Tällaiset jutut ovat koko ajan taustalla, eivät pääosassa. Mitään varsinaista työttömyyskuvastusta Mämmilässä ei ole.

Jollainen oli joskus alkuvaiheissa pantomiimisarjana.

- Sekin oli yksittäinen sarja. Silloin oli edellinen työttömyys-huippu, silloin kun heitä oli peräti 70 000.

Ja tulevaisuudesta ei pysty sanomaan?

- Ei tietenkään, sen kumminkin omastaankaan.

- Mutta kyllä sen näkee mihin suuntaan se kiertyy. Nythän tapahtuu massiivisia omaisuudensiirtoja työtä tekevilta pankkitukeen, laskuihin joita joku on pelaillut. Tietysti tavalinen kansalainenkin on ollut siinä mukana.

- Omaisuuden uusjako on sauma jolloin syntyy aina uusia rikkaita. Uusilla ihmisillä on mahdollisuus näyttää siinä kykynsä. Rane Santasella on geneettistä kotitustaa ja tarpeeksi röyhkeyttä, sen takia häntä on ilmeisesti ryhdytty seuraamaan.

Rane on ollut viime aikoina näyttävästi mukana.

- Hänellä on selvästi liikemiehen lahjoja, mutta ei liikemiehen viisautta. Rane on re-

hellinen slurkki, näyttää siltä mikä on.

- Rane-teema nousi keskeisesti esille yhdessä albumissa. tarkoitus oli selvittää hänen suhteensa oman isänsä kanssa, mutta he löysivätkin toisensa yhteisessä bisneksessä.

Sensuuri ja itsesensuuri

Oleiko kohdannut sensuuria?

- Me-lehdessä aikanaan kyllä. He huomauttivat, että jos jatkan siihen tyyliin niin he sensuroivat. Merihaka-aihe oli tabu, rakennuskunta Hakalla kun oli linkki lehteen. Sittemmin Haka suunnitteli että piirtäisin heidän vuosikertomukseensa toisenlaisen sarjan Merihaasta.

- Asun itse Merihaassa ja vastasin, että olen jo sellaista suunnitellut, se tulee joka tapaukses-

sa Hesariin. Turha heidän on olla huolestuneita.

- Lisäksi Me-lehti toivoi, että osuuskauppa, joka on SOK: lainen ja osuusliike, joka on OTK:lainen muutettaisiin oikein päin. Ne olivat Orivedellä jostain syystä toisinpäin ja käytin sikäläistä tapaa. Me-lehdessä oltiin sitä mieltä, että keskikaljaa mennään hakemaan osuusliikkeestä, ei osuuskaupasta. Muutenkin kauppa oli epäilyttävästi SOK-mallinen funkkisrakennus, sitä olisi pitänyt muuttaa E-mäisemmäksi.

- Kiro sanoja oli poistettava, joskus Raneen puheesta piti pyyhkiä vittu yli.

- Kun Leevi meni sänkyyn Heimo Suomalaisen vaimon kanssa niin Me-lehden toimitus piti sitä liian roisina. Me mietimme mikä oli liian roisia, toisen vaimon kanssa makaaminen vai sen tekeminen kengät jalassa...

Entä itsesensuuri?

- Se on alitajuista, en sitä itse huomaa. Kiroilua olen yrittänyt välttää. Onhan mulla joskus tällaisia "v...u"-juttuja, perkeleitä ja jukolautaa on kyllä käytetty.

- Me-lehden aikana oli joitain itsesensuureja, joka kyllä

kääntyi hyvin päin. Kun ensimmäistä kertaa käsitteli vaikeita aiheita, kuten sotaveteraanin paluu kotiin humalassa, niin käsikirjoitustasteella koko työhuonekunta sanoi, että älä tee tuollaista, joku loukkaantuu siitä.

- No tein sen ja sain veteraaniliitolta pitkän kiittävän kirjeen. Sain synninpäästön.

- Itsesensuuri liittyy siihen, kun ei koe asiaa uskottavaksi. Käymäläkyliäprojekti oli sellainen. Virtasen Hannu puhui siitä pitkään mutta minusta se tuntui menevän enemmän tuonne Arto Paasilinnan puolelle.

- Käymäläkyliä oli mukana mutta sellainen löytyi myöhemmin Afrikasta. Minulla on myös lehtileike siitä, että Ruotsissa on perustettu käymäläkyliä.

Sarjakuvalle raastupa

Todellisuus siis ylittää aina kuvaajansa kyvyt?

- Aivan oikein, jouduinhan oikeuteenkin. Oriveteläinen yrittäjä oletti tullessaan kuvaksi Mämmilässä ja ajoi sitkeästi vahingonkorvausvaadettaan niin alioikeudessa kuin hovissaakin.

- En edes tunne koko ihmis-

rä, en ole koskaan nähnytkaan. Herjaushan edellyttää tahallisuutta, tuntematonta ihmistä on mahdoton herjata.

- Kävin poliisikuulusteluissa ja sen jälkeen hän nosti asiasta siviilikanteen. Asiaa puitiin moneen kertaan useiden todistajien voimin. Niin Helsingin raastuvanoikeus kuin hovioikeuskin totesivat, että en ole herjannut. Oikeus perusteli päätöksensä 16:lla sivulla kohta kohdalta. Kantaja on pyytänyt valituslupaa korkeimpaan oikeuteen, en tiedä onko saanut.

- Vastapuoli sai sakkoja oikeuden halventamisesta, hän väitti jossain vaiheessa julkaisijan edustajan eli Helsingin Sanomien lakimiehen käyttäneen maksettua todistajaa.

Koska et tunne kyseistä ihmistä, on varmaankin vaikeaa olla kuvaamatta seikkoja, jotka saartaisivat liittyä häneen. Et-hän tiedä, mitä et voi kuvata.

- Haastaja on kokenut jutun toisin; ehkä hän ei ole ymmärtänyt lukemaansa tai sitten hän on nähnyt siellä taustalla asioita jotka liittyvät hänen elämäänsä, ja joista on ole tietoinen ja joita ei myöskään ole Mämmilässä kuvattu.

Urheilusankari

Pikkukundi

Pimu

Maatalon emäntä

Pankinjohtaja

Baarinpitäjältä meni maine ja rahat?

MÄMMILÄN PIIRTÄJÄLTÄ VAADITAAN MILJOONAA

Uunituore tangokunigas Sebastian laulaa heimon antamilla lahjoilla

sinulla aivan vapaat kädet?
- Joskus minulta on kysytty voisinko, tehdä jonkun lehden teemaan liittyvän jaksos. Tällainen oli Suomen itsenäisyyden juhlanumero jossa Mämmilän miehet pohtivat Mukun kanssa saunassa EY:tä ja itsenäisyyttä. Amerikka-erikoisnumeroon liittyi se, kun Leevi Pikku esitti neckeriä Amerikka-päivillä banjonsoittajien kanssa.

Kansakunnan kaapin päällä

Kuukausiliitteellä on noin 1,4 miljoonaa lukijaa joista 68 prosenttia eli 950 000 lukijaa huomaa Mämmilän ja 54 prosenttia eli 750 000 lukee sen. Pelottavako näin suuret luvut sinua?

- En tajua noin isoja lukuja, eivät ne vaikuta työhöni. Se on kuin pankkituki, 7 ja 70 miljardia tuntuu täsmälleen yhtä kamalalta.

- 750 000 ei tunnu sinänsä mitään, mutta jos yhdenkin heistä näkee ja hän sanoo kommenttinsa se voi vaikuttaa ratkaisevasti. Alan tosissani miettiä mitä olen tekemässä, voiko sen noinkin tajuta?

- Pikemminkin yritän olla ottamatta sitä liian vakavasti kuten taipumukseni on. Ei tuolaisten asioiden mietiskely johda mihinkään, ei lopultakaan voi luottaa kuin itseensä ja samaansa palautteeseen.

Minkäläistä palautetta saat?

- Aika vähän sellaista joka erityisesti hätkäyttää. Yleensä ihmiset sanovat vain, että se on hyvä tai Suomen paras. Ne jotka pitävät Mämmilästä sanovat sen, vaatii erikoista persoonaa tai tilannetta sanoa ettei pidä siitä. Jos joku inhoaa Mämmilää sen kuulee toisen käden tietona.

- Aikaisemmin tuli lukijakirjeitä, lähinnä yksittäisistä sarjoista tai kysyttiin tunnenko tämän ja tämän tapauksen, vastaavaa on sattunut meilläpäin. Jotkut ehdottivat, että käsittelisin jotain tiettyä juttua, jotkut halusivat kauttani kertoa laajemmalle lukijakunnalle kuinka typeriä ihmisiä jossain on.

Miksi lukijapalautte on vähentynyt? Ottavatko lukijat Mämmilän jo annettuna, onko se jo niin juurtunut ettei se enää säväytä?

- Kai se tarkoittaa sitä, ettei se ole ärsyttänyt tarpeeksi suuntaan eikä toiseen. En muista koskaan saaneeni varsinaista haukkumakirjeitä hävyttömyydestä tai jumalanpilkasta. Toimitukselle oli joku Saksasta muuttanut kauhistellut rullatuolissa istuvan isänsä hoitoa autojen huoltamiseen verrannut Ranea. Lukija oli järkyttynyt siitä, että invalideista voidaan puhua näin.

- Eräs musta mies soitti minulle nähtyään albumin kannen, kysyi miten voin piirtää tällaista jossa valkoista miestä keitetään padassa. Selvitin hänelle tilan-

netta, lähetin albumin ja pyysin kommentteja.

- Palaute on enemmänkin tuonsorttisia yksittäistapauksia. Pitkiä analyysoivia kirjeitä ei tule.

Mämmilä on muuntunut kansalliseksi instituutioksi, olen itsekin joskus siteerannut luonnehdintaa sarjakuvan Väinö Linna-nasta. Mitä tunteja tämä kehitys sinussa herättää?

- Ei noin suurilla sanoilla ole merkitystä, instituutio- ja Väinö Linna -puheet ovat omalla tasollaan ja minä olen kuitenkin sen paperin kanssa itsekseni. Ei se suhtautumiseen vaikuta, en tee työtä sen suuremmalla vakavuudella ja arvokkuudella.

- Kun joku kysyy miksi olet tehnyt noin, miksi tuo on niin paha ja mitä olet tarkoittanut saa se minut miettimään tiedänkö mitä olen tekemässä. Olen huomannut, etten aina tiedä. Sarjakuvan sisältö on yhtä monta kuin lukijoitakin.

Pitääkö tietää mitä tekee?

- Ehkä on parempi niin, ainakin työ on helpompaa.

Mistä kaikki tulee

Työprosessissa alitajuisella muokkaamisella on varmasti suuri osa, mutta jostakin kaikki tulee. Isturko kolmeksi tunniksi alas miettimään mitä ajassa tapahtuu? Miten yhden sivun käsikirjoitus syntyy?

- Se alkaa tietoisuudella deadline lähestymisestä ja se tietoisuus kasvaa koko ajan. Sitä ennen ei muulla tasolla tapahdu mitään. Joskus on ensin lievä häätä ja sitten vähän suurempi.

- Sitten alan epämääräisesti muistella edellistä juttua ja mitä sitä ennen oli. Tuota ei voi käsitellä koska se oli jo aiemmin...

- Koska Mämmilä on jatkokertomuksen oloinen, niin ensimmäiseksi ei aleta miettiä ajankohtaan sopivaa viitsiä, johon juttu rakennettaisiin. Päinvastoin, käynnissä olevia prosesseja pitää viedä eteenpäin, esittää seuraava vaihe.

- Kauheinta on se, että ratkaistessaan asian noin se menee siihen suuntaan vääjäämättä. Kuten ihmisillä yleensäkin, jos tekee jotain mitä haluaa sulkee pois muut samanhenkiset halunsa, olet valinnut jonkun

Varpu-Viljami

Ala-Mämmilän isäntä

Richard Ronkainen

Opettaja

Mustalaismanne

TOISET TYYPPIVERSIOIT

Baariemäntä Hilikka

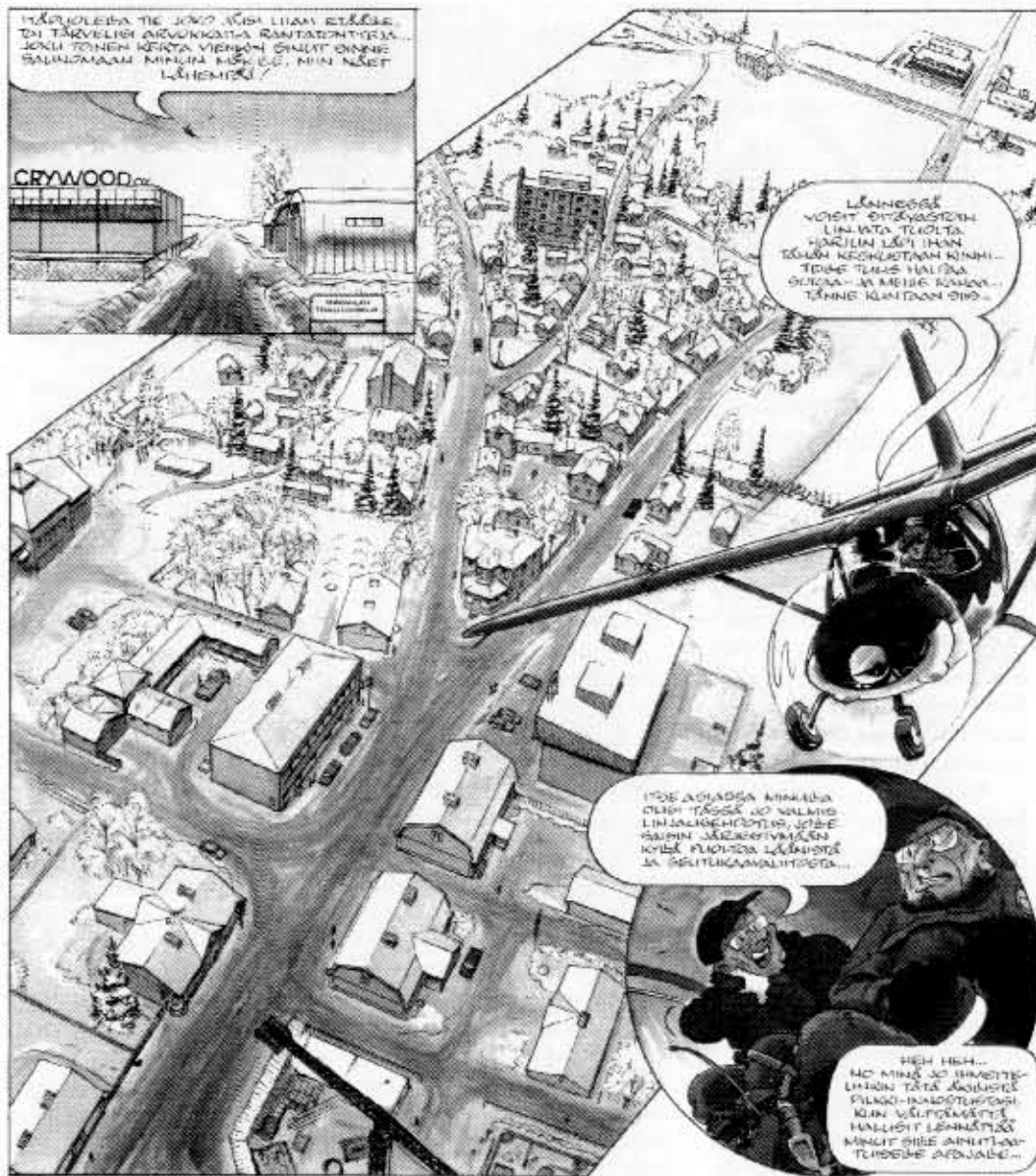

Ylä-Mämmilän poika

Ylä-Mämmilän emäntä

tien. Yritän viivyttää ratkaisuja mahdollisimman pitkään etten olisi pussissa.

- Usein on vain tilanne: tuosta se lähtee, tuo on mielenkiintoinen avauskuva. Samalla mietti mikä on tämän sarjan tulos, miten prosessi on mennyt eteenpäin?

Kaikkea ei voine aina kertoa.

- Jos jokaisesta henkilöstä ja prosessista piirräisi erikseen niin siinä kuluisi puoli vuotta, yhdessä sarjassa on vietävä eteenpäin useita kehityskulkuja tai ainakin virkistettävä niitä.

- Olen huomannut, että on hyvin erilaisia lukijoita. Monet lukevat juuri itseään kiinnostavan henkilön kehityksen. Viime

albumin päähenkilöä kysellesäni lehtimiehet pitivät päähenkilänä Pylväistä, nuoriso tyypistä riippuen Attea tai Rane Syrjästä tai monet Rönkää. Kaikki olivat aivan vakuuttuneita, että juuri oli tärkein aihe.

- Kun kerran harrastaa yhteisön kuvausta, on henkilöta-sollakin vietävä eteenpäin useampia teemoja ja ihmisten keskinäisiä suhteita. Se on aika vaikeata, olen joskus ollut jopa ylpeä siitä että on yhdessä sivussa saanut määriteltä useiden henkilöiden keskinäistä asemaa. Vaikka ulkoisesti ei tapahdu paljoa, niin muutamalla repliikilla ilmoitetaan että tilanne on tämä, hahmojen suhde on tuo ja tuohon suuntaan tarina on etene-mässä.

Maalaatko freskoa?

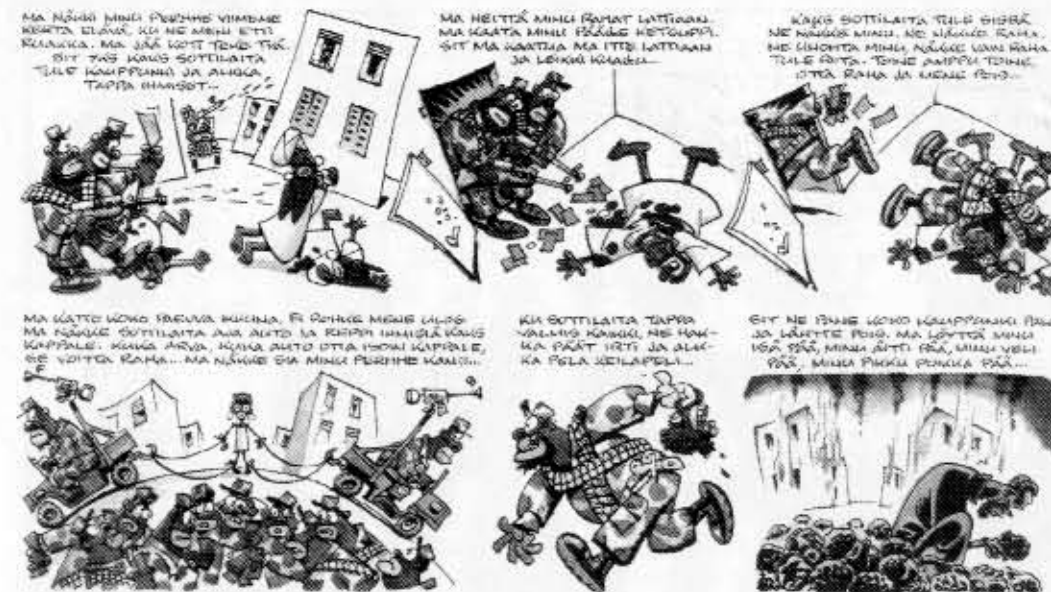
- Sanotaan nyt pikemmin-kin että ne ovat tiiliskiviä kated-raalissa.

Rajat rikki

Entä onko hankalaa saada kukin sivu toimimaan myös omana kokonaisuutenaan?

- Se on pulmallinen paikka joka kerta, juttu pitäisi myydä itselleenkin. Aina ajattelen, että tällä kertaa mulla on lupa tehdä joku väljuttu. Minkä helvetin takia käytän koko päivän ja tui-joran sitä paperia, johon ei syn-ny mitään, muillakin töillä olisi kiire.

- Mutta kun näinkin kauan on tehnyt niin se menee jo omaa rataansa.

- En tiedä kauanko Hesari siertää tätä sarjaa, se on jo niin irti irtosarjasta. Mämmilä lunas-taa paikkansa siksi, että sillä on tarpeeksi vakituksia lukijoita joi-den mielenkiinto pysyy vireillä. En usko, että sillä on paljoa satunnaislukijoita.

Jossain vaiheessa piirsit kah-den sivun jaksoja jolloin sinun oli pakko rikkoo kerronnan konventiot. Se näytti ainakin alussa kovin hankalalta, rup-siko kerronta myöhemmin kul-kemaan?

- Kyllä se hankala paikka oli. Kaksi sivua on vaikea muoto, pitäisi olla yksi tai kolme tai viisi sivua, mieluummin joku pari-ton luku. Kaksi sivua oli hieman liian pitkä simppeleihin juttuun ja liian lyhyt oikeaan storiin.

- Kun sivut olivat vielä rin-nakkain niin yhdelle idealle tuli liikaa painoa. Toisaalta se antoi mahdollisuuden käyttää isoja kuvia, sen mahdollisuuden olen hävinnyt. Enää ei ole varaa pano-raamanäkymiin, tarinalle ei jää tilaa.

- Tientekoa oli hyvä kuvata, se ei onnistuisi yhden sivun mi-tassa.

Olet joskus muunnellut sivu-taittoa rajuihin ruuduihin tai käy-tänyt karrikoivaa epäsuoraa kerrontaa. Ilmeisesti nämä ovat yrityksiä rikkoo kerronnan kli-seitä?

- Kyllä, ja laajentaahan se juttua visuaalisesti, kerrankin on

kertoja. Joku henkilöistä kertoo tarinaa, minulla itselläni ei ole lupa kommentoida juttua. Piir-tämällä kertojan luon paikan josta mennä toisen sisäiseen to-dellisuuteen.

- Kun Mukka kertoi Suo-meen tulonsa syistä niin käsitin tarinan Rikhard Ronkaisen nä-kemänä. Kuvat ovat hiukan lap-sellisia, sillä eihän suomalaisilla voi olla tapahtumiin muuta suh-detta. Kuvat karrikoituvat jotta ne olisivat siedettäviä, sisältö kun on mitä julmin ja raain.

Kolme tasoa

Paitsi sivuna, Mämmilän on toimittava myös jatkokertu-muksena. Albumien julkaisemi-nen lisää siihen vielä kolmannen tason, niiden on muodostettava albuminkin mittaisia kokonai-suuksia. Miten haomioit albu-min tekemisen työssäsi?

- Aika pian alun jälkeen huo-masi, että tässä on mahdollisuus aivan kunnon albumiin, ei vain irrallisten sivujen kokoelmaan. Ensimmäinen albumi oli ehkä sellainen, toisessa on jo teeman rytkää.

Ensimmäisessä albumissa-han oli kullakin sivulla vielä oma otsikkonsakin.

- Toisessa albumissa oli jo tematiikkaa ja siitä eteenpäin on ollut selviä albumimittaisia tee-moja. Jokin niistä on saattanut jäädä kesken ja jatkaa seuraavas-

sa albumissa.

- Kyllä albumimitasta on koko ajan tietoinen. Jos albu-min jälkeen ei ole vielä näke-mystä mitä nyt tehdään niin tu-lee kova häitä. Hannu Virtasen kanssa istumme ja pohdimme irtoaisiko tästä vielä jotain.

Mikä on Hannu Virtasen osuus Mämmilässä, hänhän on ollut mukana koko ajan?

- Hannu on aika korvaama-ton henkilö yleissuunnittelussa. Hänen kanssaan voin keskustel-la asioista, siitä mitä ajassa tapahtuu ja pidemmistä kaarista. Ne keskustelut ovat hyvin ylei-sellä tasolla tapahtuvia funt-simisia ja lisäksi tulee joitain pistoideoita kuten mitä Rön-gän nyt voisi panna tekemään.

-Vaikka yhteisistuntomme ovat hyvin lyhyitä verrattuna sii-hen aikaan joka kuluu piirtämi-seen niin ne ovat hyvin tärkeitä. Paljonko sivun piirtämiseen kuluu aikaa?

- Neljä - viisi päivää ideasta valmiiseen työhön, suurin piir-tein työviikko. Väriytyksen teen itse.

Piirrätkö sitä vuodenaikaa jona sarjakuva ilmestyy?

- Kyllä, joskus tosin lumi on ehtinyt sulaa piirtämisen ja il-mestymisen välillä. Jos albumia katsoo niin niissä varmaan nä-kee kaksi vuotta, kahdet lumet ja kaksi kesää.

Ruustinna

Selma Kuoppala

Sarjakuvasta teatteriin

Mämmilästä on tehty Oulussa näytelmä. Mitä pidit siitä?

- Oulun työväen harrastajateatteri teki sen, minusta se oli hirvittävän hauska katsoa. Se oli kunnan amatöörikesäcatteria, välillä mentiin puskien puolella oikein reilusti.

- Ihmisillä oli hauskaa, mutta siinä oli mukana vakavampiakin paikkoja, kuten Lepolan vaarin muistelu vuodelta 1918. Näytelmässä vaari vei saunaan Heman, albumissa arkeologin. Se ehkä vielä terävöitti juttua. Sulon ja Annin juttu kissantappoihin oli myös mukana.

- Itsestäni näytelmä tuntui karrikoidulta sarjakuvasta, suhtaudun sarjakuvaan jotenkin reaaliarvokkuutena.

Näytelmä oli siis tulkinnan tulkinta?

- Kyllä, saatoin katsoa sitä täysin vaivaantumatta. Tunsin, että minulla ei ollut mitään osaa tähän asiaan, saatoin nauttia siitä ulkopuolisena. Sitä en voi tehdä sarjakuvan ääressä.

Luerko koskaan albumia kun se on ilmestynyt?

- En, ei siitä tule mitään. Sehän on aivan puhdas mahdollisuus...tai voinhan minä sen lukea, mutta vain arvioiden onko tämä julkaisukelpoista ja huomaten missä oli virheitä ja mikä olisi tullut tehdä toisin.

- Ei sitä voi katsoa ulkopuolisena.

Miten suhtaudut Mämmilään nyt, piirrettyäsi sitä 20 vuotta? Kyllästyttääkö vai jaksatko innostua?

- Tavoite on selvittää seuraava deadline, ei sitä muuten voi surra. Kun deadline lähestyy niin tuntuu, ettei minulla ole yhtään ainuttakaan ideaa. Pää on tyhjä ja sarja tuntuu tylsältä, mietin kuka näitäkin viitsi lukea.

- Välillä taas innostuu; tuon haluan nähdä, mitä hän tallekin tapahtuu?

- Rankinta kai on se, että se vain jatkuu ja jatkuu teit mitä tahansa, seisor vaikka päälläsi. Jos taas päätät, että eiä jatkakaan niin sitä on turha haikailla takaisin, se on sitten poikki.

- Näkyvissä ei ole onnellista tai onnetonta loppua. Sitä voi joko pelätä tai toivoa, mutta mitään tietoa ei ole. Se on kuin kiinalaista kidutusta, vesitippa kaivaa kallioon reian.

- Siksi kai sitä pystyy tekemään, että tavoite on niin lyhyt. Yksi sivu ja kaksi viikkoa aikaa. Tavoite ei ole yhtään kauempana. Albumimittaa ei tarvitse miettiä koko aikaa, tekee sen yhden sivun.

Kuulostaa AA-kerholta, hehän ovat raittiina aina tunnin tai päivän kerrallaan.

- Juuri tämä on se metodi. Jos pitäisi miettiä, että piirrän

20 vuotta ja niin ja niin monta albumia juonineen niin ei tulisi mitään.

Millainen on albumien myynti?

- Aiemmin otimme niistä 10 000 kappaleen painokset, ensimmäisen vuoden aikana niistä häipyi kolmasosa. Uusimmasta otimme 8 000 painoksen, albumit eivät enää seiso nurkissa kuten aiemmat. Kolmesta ensimmäisestä albumista on jo menossa kolmas painos.

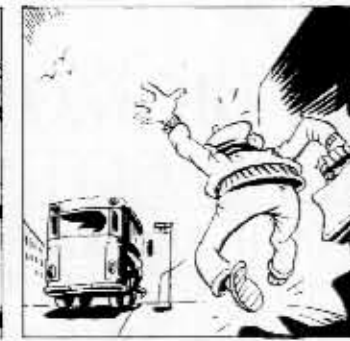
- Aiemmin suosittuja koko sarjan paketteja ei enää mene, niiden hinta on noussut albumien määrän kasvaessa jo liian kovaksi. Ymmärrän sen hyvin.

Muut työt

Teet monenlaista kuvitusta ja muitakin sarjakuvia. Miten suhtaudut muihin töihisi? Häiritsevätkö muut työt Mämmilää vai Mämmilä niitä?

- Se tietysti vaihtelee. Kaikki muut työt häiritsevät sitä, jonka deadline on lähimpänä.

- Muita duuneja olen yrittänyt valita siten, että ne kiinnostaisivat itseänikin. Esimerkiksi Ilkka Malmbergin kanssa Kuukausiliitteelle tehnyt isommat reportaasit ovat olleet ainutlaatuisia mahdollisuuksia tehdä sosiaalifiktioa, vaihtoehtoisia todellisuksia.

- Eräässä jutussa oli 70-lukulaisten nuorten lattiapiiri, jonka sortista kuvaa en ole missään nähnyt. 30-luvulta ja 50-luvulta on sellaisia kuvia muttei meidän omasta historiastamme. Sitä oli hauska tehdä, katsella omia vanhoja valokuviaan.

Työajastasi menee puolet Mämmilään, Jos ei menisi, niin mitä tekisit?

- Kun siitä työstä pitäisi vielä rahaakin saada. Tällä tällä ei musta taida enää olla tahtajaksi, vaikka se voisi ollakin mielenkiintoista. Kuvituspuolella voisi löytyä joitakin muita mahdollisuuksia. Pitäisi ensin vähän harjoitella, mutta kun siihen ei ole ollut aikaa. Ei tässä mitään ehti. Vanhalla rutiinilla joutuu painamaan niin sarjakuvaa kuin kuvitustakin.

Teetko vielä Apina Kapinaa?

- En sen jälkeen kun aloitin tekemään Caravan-lehteen sarjakuvaa, joka sekin loppui parin vuoden kuluttua kun nostin hintaa. Nyt teen sinne vain pilakuvia.

- Muita sarjakuvia kuin Mämmilä mulla ei nyt ole paitsi joitain keikkasarjakuvia ja kampanjasarjakuvia.

- Apina Kapina pyöri kai edelleen Laaki-sarjojen kautta maakunnissa. Ne ovat vanhoja sarjoja. Tein sitä Wallun kanssa ainakin kaksi vuotta. Wallu teki kassareita ja aihioita joista muokkasikin valmiita. Wallu teki perusduunin, hän on sellainen luonnonlähde josta tulee kaikenlaista tavaraa.

Onko sinulla nyt mielessä mitään uutta?

- Tietysti Kemin näyttely, joka on teettänyt paljon työtä, samoin eri tilausduuneja. Niin kauan kun piirrän Mämmilää ei oikein ole kapasiteettia mihinkään muuhun.

- Ei ole aikaa edes kapakapiirräntään, sormiharjoituksiin. Rutinoituminen on mennyt mun tapauksessani pitkälle. Kuvitustyöt antavat mahdollisuuden irroitteluun, sarjakuvan on edettävä omassa loigassaan.

Sarjakuvan olemus

Sarjakuva lieene sinulle kuitenkin oma, läheinen kerontamuu. Olet pysynyt sen parissa vaikka vientiä kuvittajankin olisi varmasti ollut.

- Ensinnäkin sarjakuva on taattua duunia. Jos sinulla on sopimus niin olet vuoden alussa jo myynyt puolet työajastasi.

- Toiseksi sarjakuva antaa mulle itsellenikin mahdollisuuden kommentoida ja kertoa. En ole alistainen jollekulle toimittajalle tai jonkun muun tekemille ideoille, kenttä on vapaa.

- Kolmanneksi Mämmilä on kuitenkin näinkin pitkään tehtynä ainutlaatuinen juttu. Se toimii ja sillä on mahdollisuus kuvata tätä mikä ympärillä on, eikä sitä tee kukaan muu. Se loppuu siihen jos minä sen lopetan.

- Jäähän siinä silti mahdollisuus isompiin kuvituksiin, vaikka se tiukoille ottaakin. Miksi lopettaisin, tekisin joka tapauksessa luultavasti saman tyyppisiä asioita, kakkosmämmilää. Täytyisi myös olla kauhea hinku tehdä jotain muuta; sellaista mulla ei nyt ole.

-Angoulemen sarjakuvafestivaalilla potee huonoa itsetuntoa nähdessään mestarillisia tyyppisiä, ajattelee olevansa ihan väärällä alalla. Jossain vaiheessa lentokoneesta tulee mieleen, että ei ne perkele kuitenkaan Mämmilää piirrä.

- Aika paljon Mämmilässä on kyse omasta itsetunnosta ja siitä, mikä mun paikka on täällä. Se on näemmä piirtää Mämmilää niin kauan kuin sitä syntyy. Tehdään nyt jobi loppuun kun kerran ruvettiin.

Kuulostaa paradoksilta, mutta luulen että jatkuva sarja antaa piirtäjälle suuremman vapauden kuin yksittäissarjat. Yksittäissarjoissa pitää joka kerta tuhlata osa sarjasta siihen, että lukijoille tehdään tutuksi maailma ja puutteet joissa liikutaan, vasta sitten voidaan niihin kaataa sisältöä. Jatkuva sarja operoi tyypeillä ja miljöillä jotka ovat lukijalle jo tuttuja, asiaan voi käydä suoraan ja painavammin.

- Se on totta. En ole koskaan tehnyt albumisarjaa, jossa olisi alku ja loppu joiden välin täyttäisin parhaan kykeni mukaan.

- Kerta-albumia tehtäessä tiedät lopun ennenkuin aloitat, kuvittelen sen olevan raskas prosessi. Tiedät mihin päädyt ja sinne on matkaa 48 tai 60 sivua. Tavoite on aika kaukana, sitten se on valmis, finito. Teet jotain muuta, laitat albumin kauppaan ja toivot jonkun sen ostavan ja saat työstäsi rahaa. Lukijakunta on varmasti kapeampi kuin lehtisarjassa.

En ole isä jumala

Mikä sinua Mämmilän maailmassa häiritsee? Onko siellä jotain joka sinua kyrsii?

- Visuaalista puolta haluaisin laajentaa, liikkuu siellä avarammin. Tiedyt näkymät ovat täysin paikalleen paalutettuja, haluaisin näyttää asioiden keskinäisiä suhteita ja uusia näkymiä.

- Sivun on ahdas paikka, se ei anna paljoa mahdollisuuksia, tai ehkä ahta on vain mun korvie-

KUKA KUKIN ON -
MÄMMILÄSSÄ
Koonnut Harto Hänninen

Martti Mielonen
Kunnanjohtaja, yksi
Mämmilän vaikutus-
valtaisimmista henkilöistä.

Ensio Santanen
Pankinjohtaja. Ajautuu
vallon huipulta itsemurha-
kandidaatiksi, halvaantuu
ja teeskentelee mykkää
kaksi vuotta.

Teuvo Isopalo
Mämmiviestin ja Crywoodin
perustaja, joka omistaa
Mämmilässä niin ihmisiä
kuin likeyrityksiäkin.

Ylä-Mämmilän isäntä

Ala-Mämmilän emäntä

